

4. Teorie růstu a integrace trhů

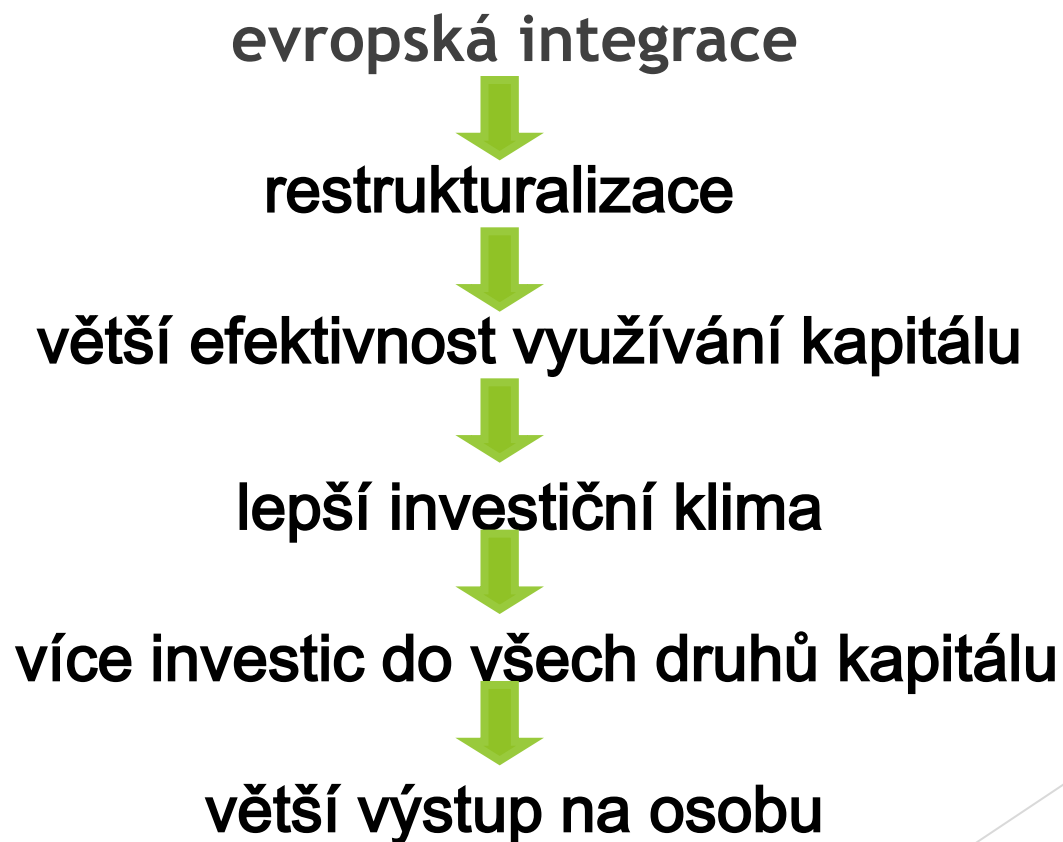
Ekonomický růst v Evropě

- ▶ ekonomickým růstem budeme rozumět růst výstupu na osobu (GDP/pc)
- ▶ průměrný růst v Evropě 1-3%

Příčiny růstu

- ▶ střednědobá příčina růstu
  - ▶ investice do fyzického kapitálu (stroje) ⇒ růst
  - ▶ po určité době je třeba fyzický kapitál obnovit ⇒ zastavení růstu
- ▶ dlouhodobé schéma růstu
  - ▶ investice do vědomostního kapitálu (technologie) ⇒ růst
  - ▶ technologie se stále zlepšují ⇒ permanentní růst

Schéma růstu v Evropě

Historická fakta o růstu

- ▶ kontinuální ekonomický růst je novodobý fenomén
- ▶ příjmy v Evropě stagnovaly přibližně 1500 let
- ▶ počátek dlouhodobého růstu přichází s industrializací okolo roku 1870

Periody růstu v Evropě

Tab. 7.1 Fáze hospodářského růstu v Evropě, 1890–1992

Období	Růst reálného HDP	Růst reálného HDP na osobu	Růst reálného HDP na hodinu
1890–1913	2,6	1,7	1,6
1913–1950	1,4	1,0	1,9
1950–1973	4,6	3,8	4,7
1973–1992	2,0	1,7	2,7
Celé období 1890–1992	2,5	1,9	2,6

Poznámky: Data jsou roční průměry 12 států (Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Itálie, Německo, Nizozemsko, Norsko, Rakousko, Švédsko, Švýcarsko, Velká Británie – všechny upravené o krajní změny).

Všimněte si, že období 1950–1973 je anomální. Jak před, tak i po tomto období byly míry hospodářského růstu těsně pod 2 % ročně (vyjma neobvyklého období 1913–1950). Zlatý věk byl také nejintenzivnějším obdobím evropské integrace a byl to tento časový souběh, který odstartoval ekonomické úvahy o růstových efektech evropské integrace.

Zdroj: Crafts a Toniolo (1996), str. 2

→ zlatý věk růstu

zlepšování sociální legislativy

Korelace růstu a integrace

- ▶ 1950-1973 zlatá éra růstu
- ▶ 1950-1958 integrace, vznik OEEC a EPU
  - ▶ značná redukce obchodních bariér
  - ▶ částečné uvolnění kapitálových toků
- ▶ 1957 integrace, vznik EEC
  - ▶ vytvoření společného trhu
- ▶ 1960 integrace, vznik EFTA
  - ▶ volný obchod s průmyslovým zbožím

Růst zemí OEEC (1950-1973)

	EEC	EFTA	ostatní	USA	Japan
růst (g)	4,2	3,0	5,2	2,4	8,0
GDP ₁₉₅₀ (Y)	4825	6835	2401	9573	1873

- ▶ EEC více integrováno než EFTA
- ▶ EEC větší růst než EFTA
- ▶ Ostatní OEEC větší růst než EEC
- ▶ Ostatní OEEC neintegrovány
- ▶ $Y_{\text{Japan}} < Y_{\text{ostatní}} < Y_{\text{EEC}} < Y_{\text{EFTA}} < Y_{\text{USA}}$
- ▶ $g_{\text{Japan}} > g_{\text{ostatní}} > g_{\text{EEC}} > g_{\text{EFTA}} > g_{\text{USA}}$

}

integrace = růst

}

integrace $\neq$ růst

}

chudší země
= větší růst

8

8

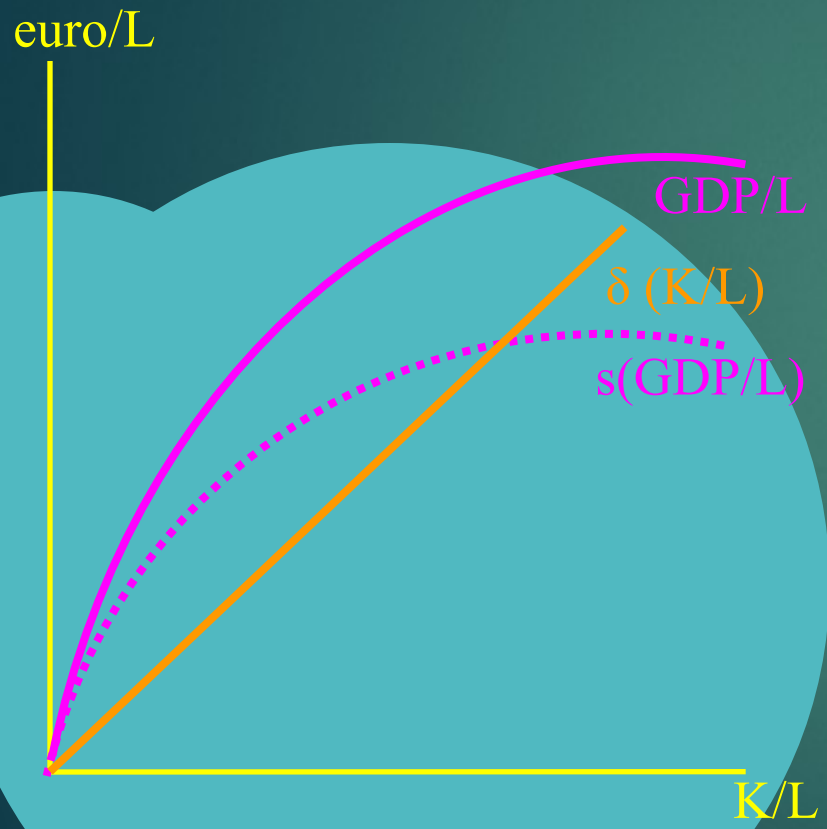
Mezinárodní obchod a růst

- ▶ $\uparrow$ obchodu $\Rightarrow$ $\uparrow$ výkonu (empiricky ověřené)
- ▶ integrace $\Rightarrow$ $\uparrow$ obchodu (empiricky ověřené)

integrace je pro-růstovým faktorem

Solow diagram – předpoklady ve středním období

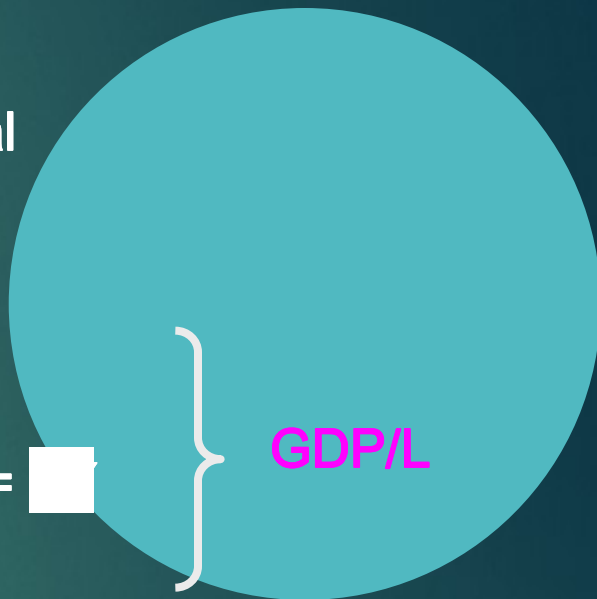

K = fyzický kapitál
 L = práce
 ■ = deprecie

L = konstantní
 $Y = f(L, K)$ ■ = ■
 MPK je klesající

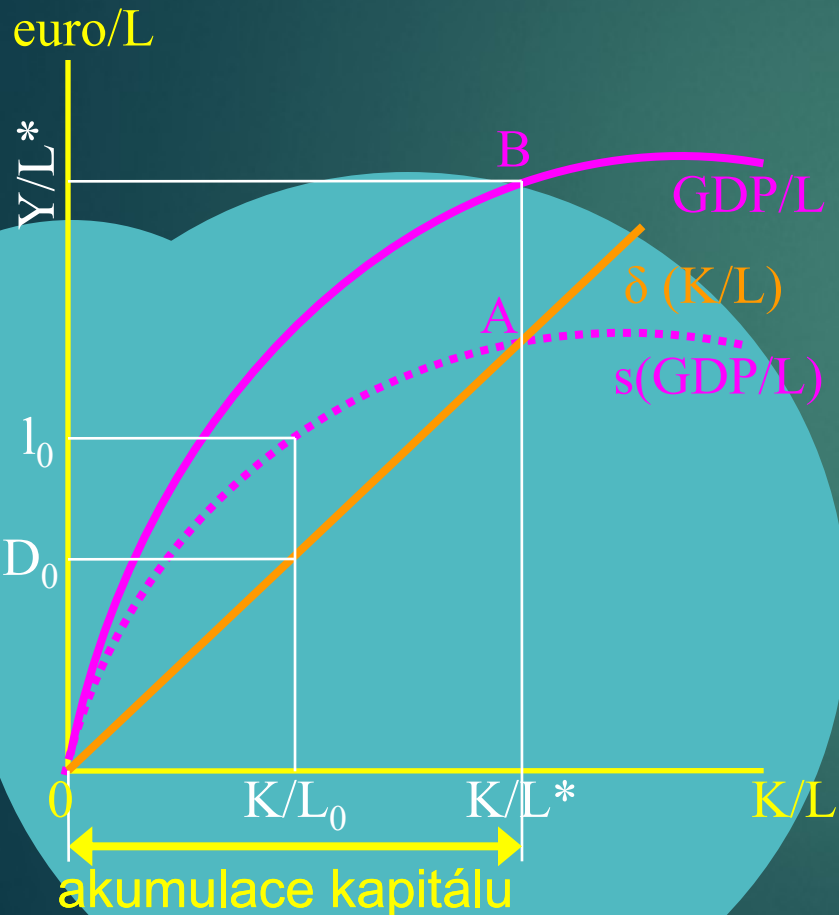
s = konst. část GDP → s(GDP/L)

■ = konst. část K → δ(K/L)

Solow diagram – analýza MR růstu

11

0 - K/L^*

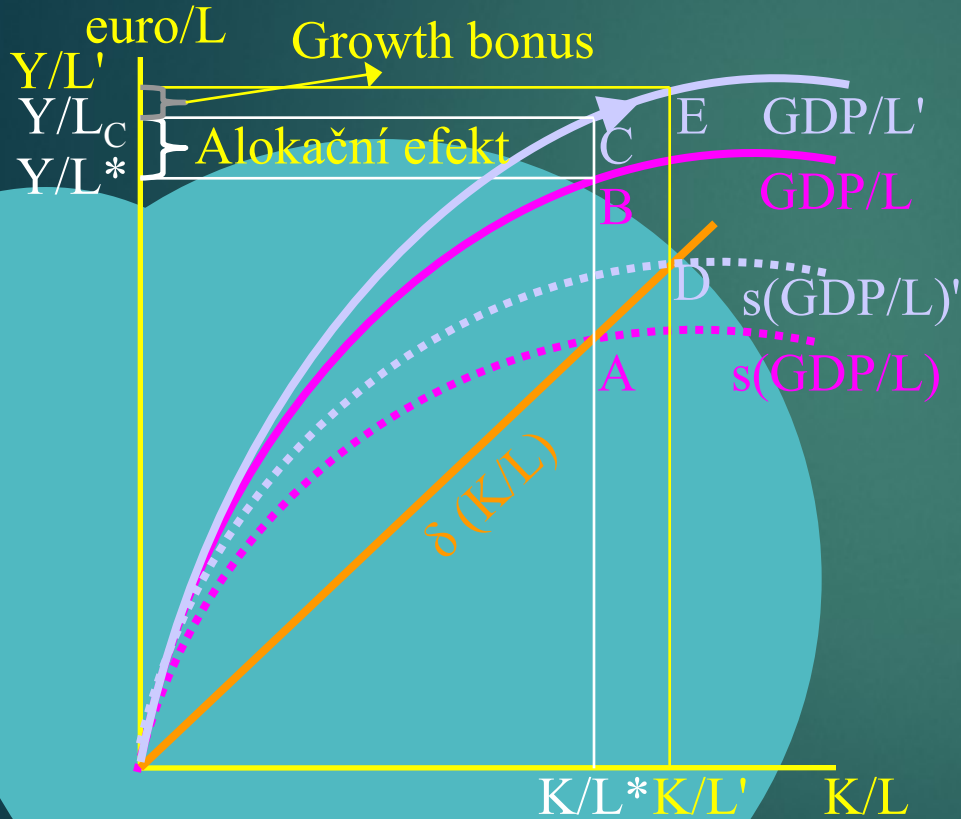
- deprecie < akumulace
- ekonomický růst

K/L^*

- deprecie = akumulace
- steady-state

pouhý $\uparrow K$ nezabezpečí LR růst,
ale jen MR růst

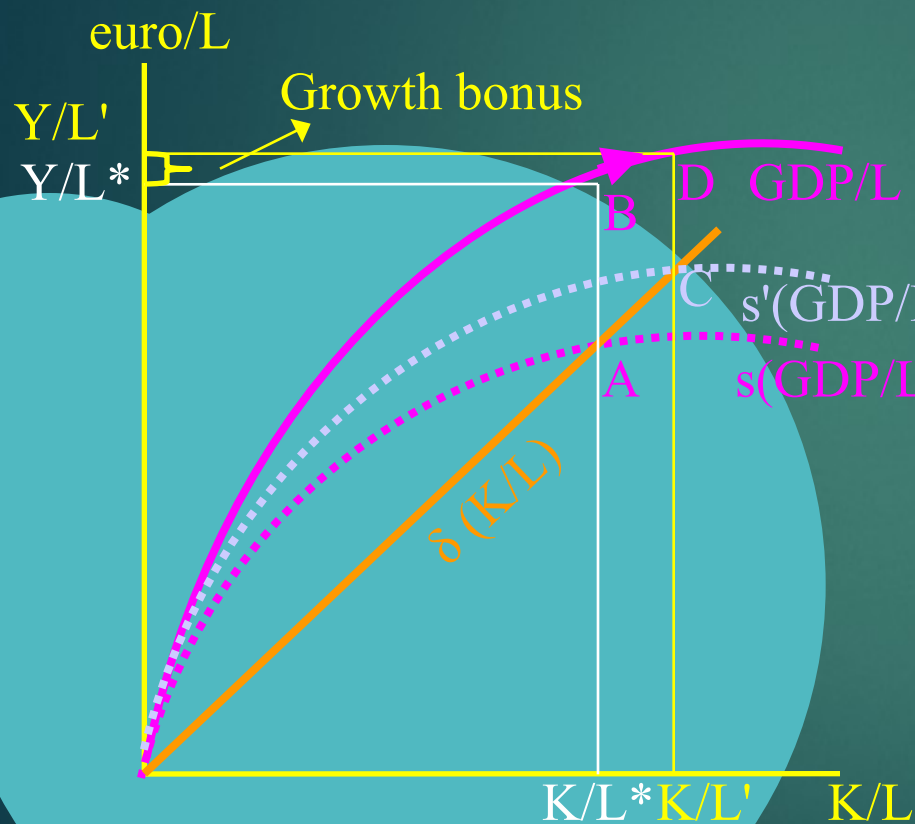
Solow diagram – růst produktu

Integrace   efektivnosti

- GDP/L na GDP/L'
alokační efekt
- $s(GDP/L)$ na $s(GDP/L)'$
růstový bonus

Solow diagram – změna míry úspor

■ efektivnosti ■ investic (s)

■ s(GDP/L) na s'(GDP/L)'

růstový bonus

Schéma vlivu integrace na investice

evropská integrace

růst efektivnosti

větší ziskovost kapitálu

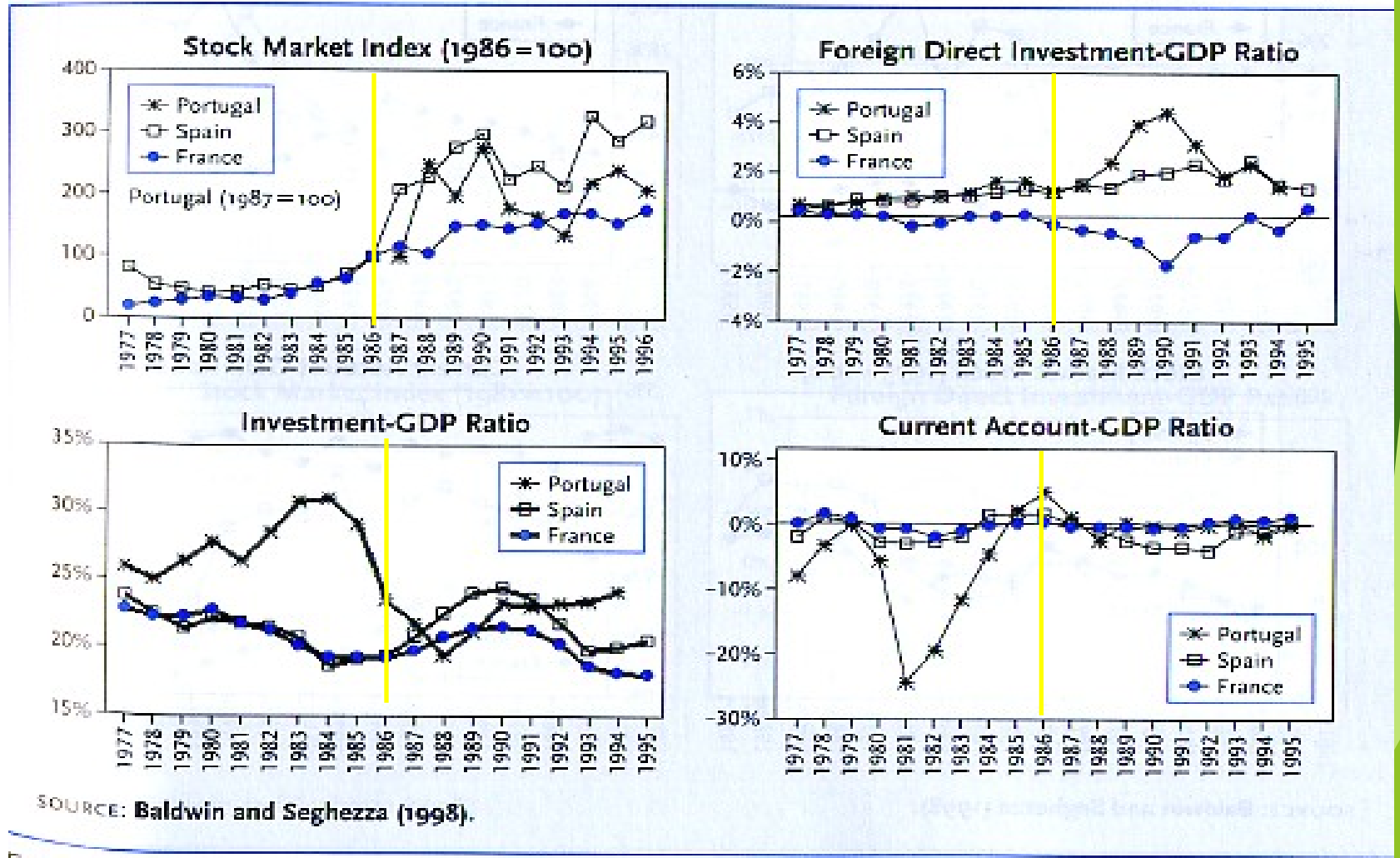

růst na kapitál. trzích

příliv zahraničních investic

Portugalsko, Španělsko po přistoupení

SOURCE: Baldwin and Seghezza (1998).

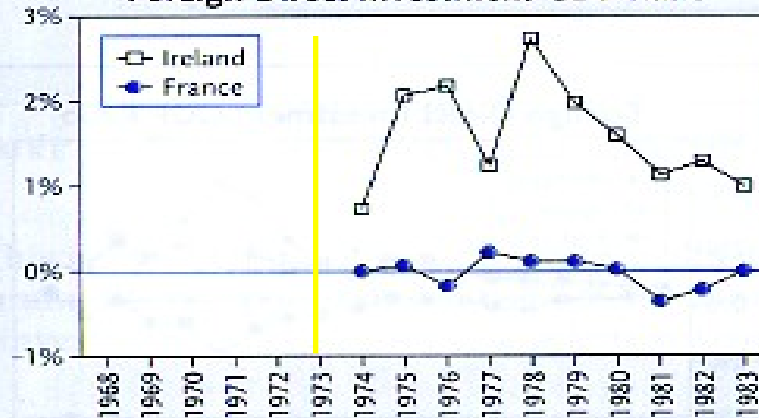
Závěry empirie – Španělsko, Portugalsko

- ▶ růst podílu investic na GDP
- ▶ růst přímých zahraničních investic
- ▶ pokračování v negativním vývoji BÚ PB
- ▶ růst kapitálových trhů

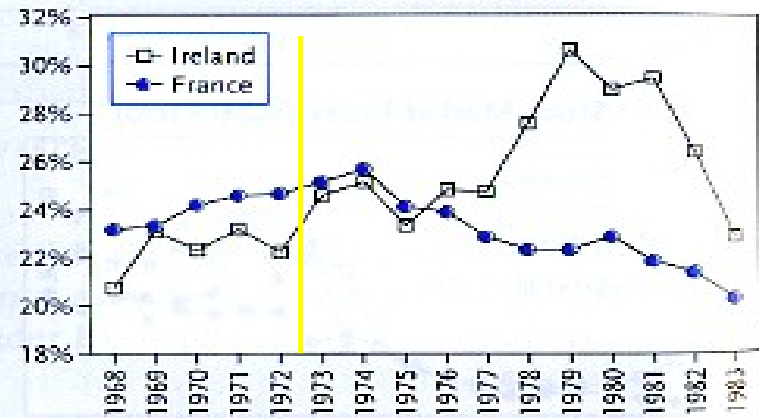

Irsko po přistoupení

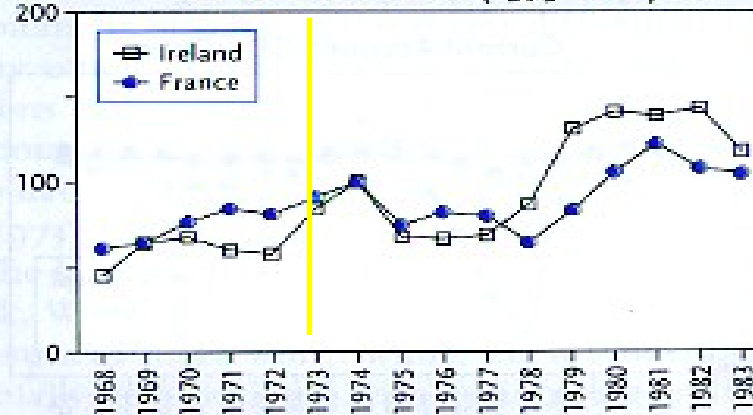
Foreign Direct Investment-GDP Ratio

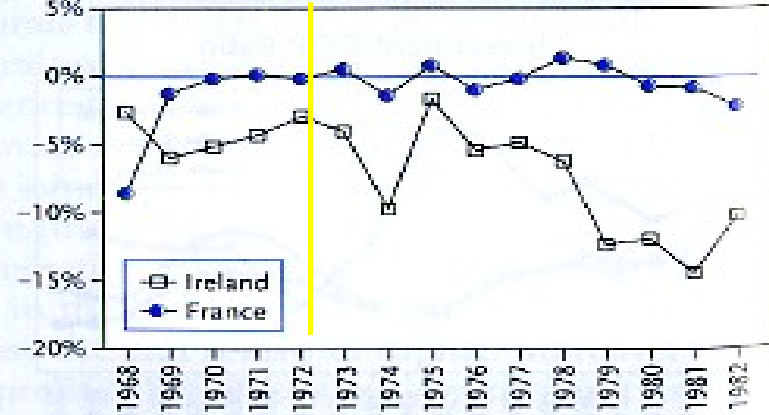
Investment-GDP Ratio

Stock Market Index (1973=100)

Current Account-GDP Ratio

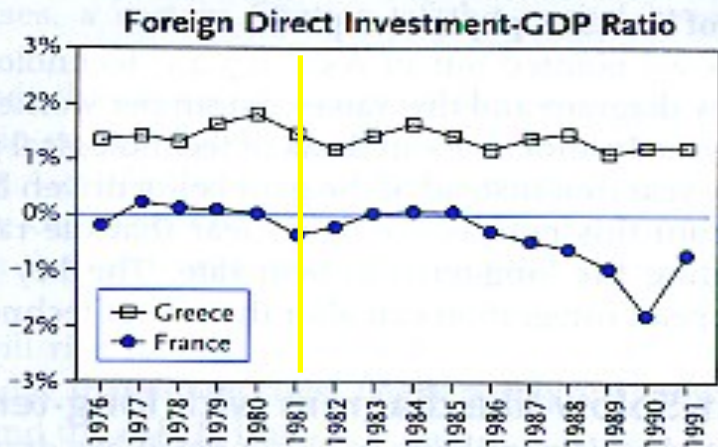
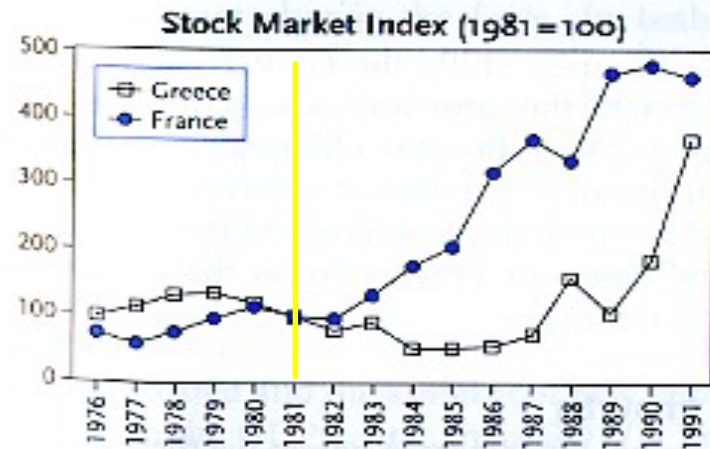
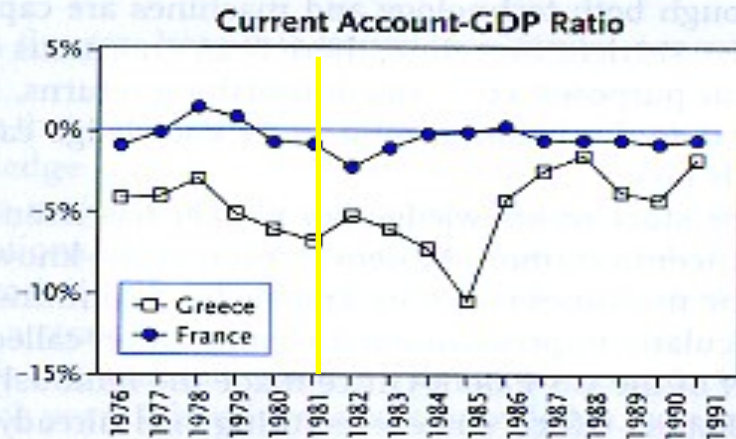
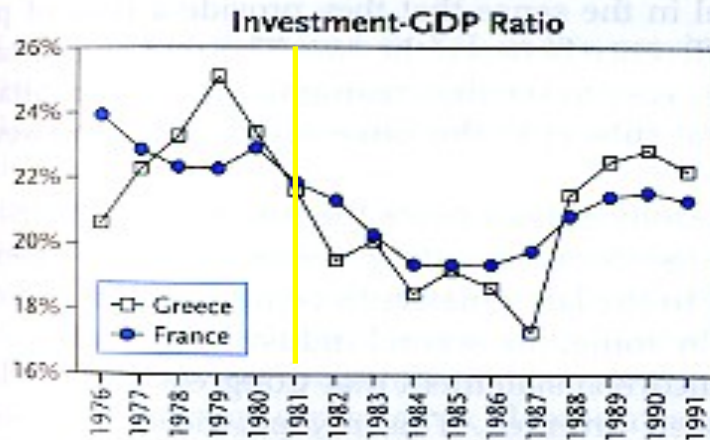

SOURCE: Baldwin and Seghezza (1998).

Závěry empirie – Irsko

- ▶ růst podílu investic na GDP
- ▶ pokračování v pozitivním vývoji přímých zahraničních investic
- ▶ zhoršení BÚ PB
- ▶ neurčitý vliv na kapitálové trhy

Řecko po přistoupení

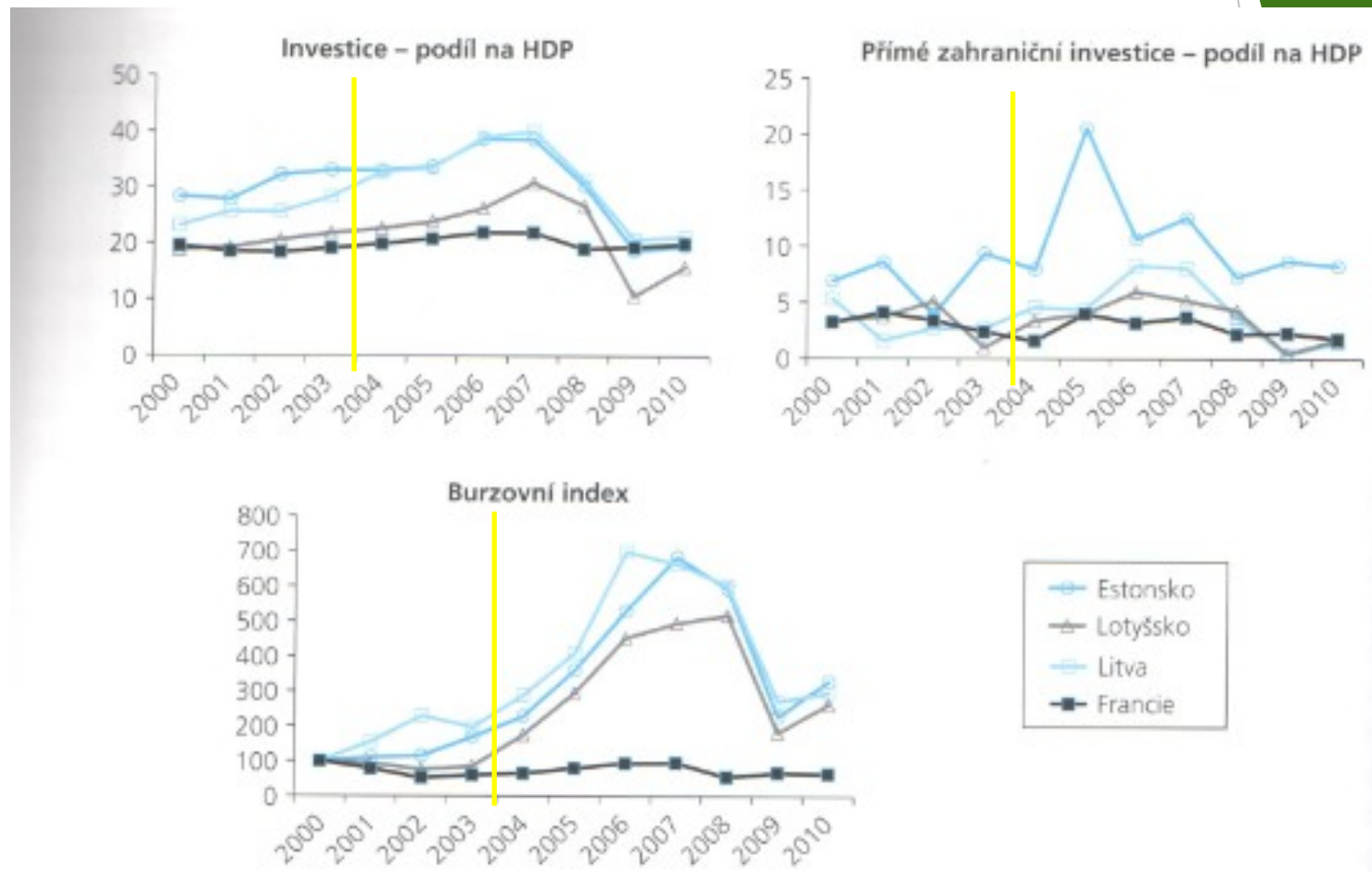

SOURCE: Baldwin and Seghezza (1998).

Závěry empirie – Řecko

- ▶ neurčitý vliv na podíl investic na GDP
- ▶ pokračování v pozitivním vývoji přímých zahraničních investic
- ▶ pokračování v negativním vývoji BÚ PB
- ▶ neurčitý vliv na kapitálové trhy

Pobaltí po přistoupení

Obr. 7.6 Investice v Pobaltí vyvolané integrací
Zdroj: Eurostat on-line databáze

Závěry empirie – Pobaltí

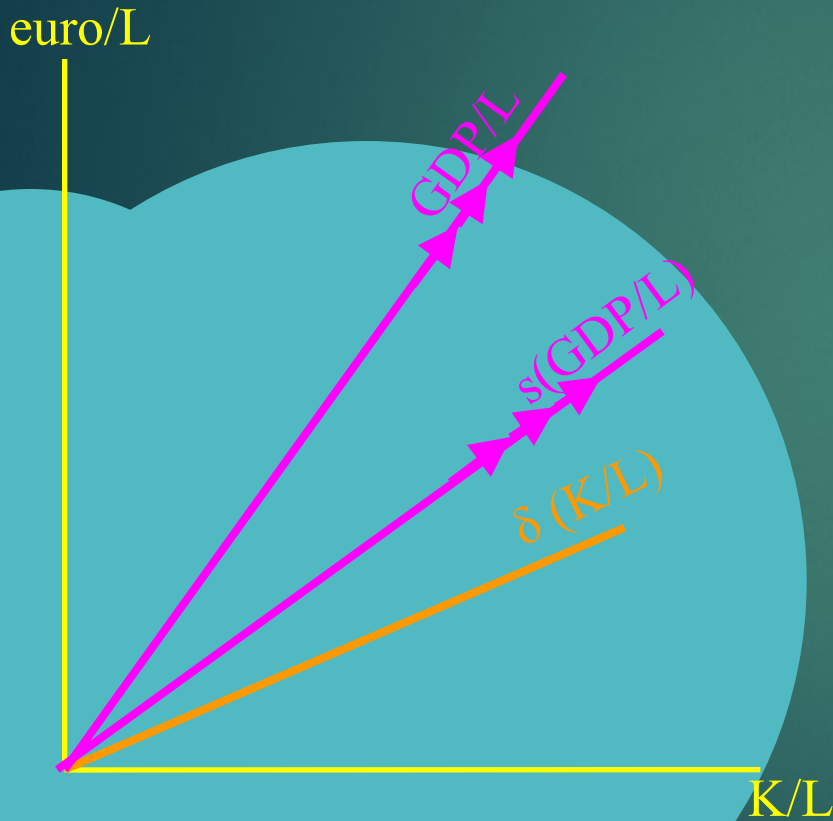
- ▶ podíl investic na HDP trvale nad úrovní Francie
  - ▶ nedošlo k žádnému skoku, přistoupení bylo očekávané
- ▶ přímé zahraniční investice u Lotyšska a Litvy ne tak přesvědčivé, jako u Estonska
- ▶ burzovní index - investiční klima jednoznačně po přistoupení k EU zlepšeno

Shrnutí empirických dat

	Špan., Portug.	Irsko	Řecko	Pobaltí
investice/G DP	↑	↑	—	↑
FDI	↑	↑	↑	↑
BÚ PB	negativní	negativní	negativní	—
kapitálové trhy	↑	—	↓	↑

- ▶ Integrace může pomoci k vhodnému investičnímu prostředí, ale není dostačující podmínkou k jeho vytvoření.

Solow diagram – předpoklady v dlouhém období

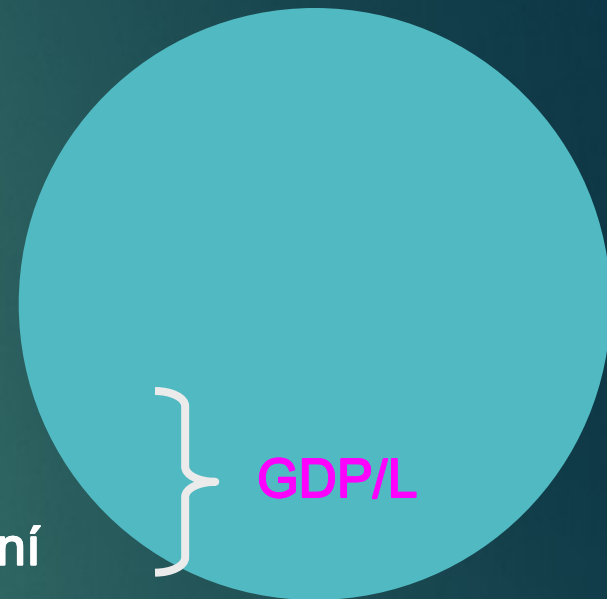

K = technologie
 L = práce
 ■ = deprecie

L = konstantní
 ■ ■
 MPK je konstantní

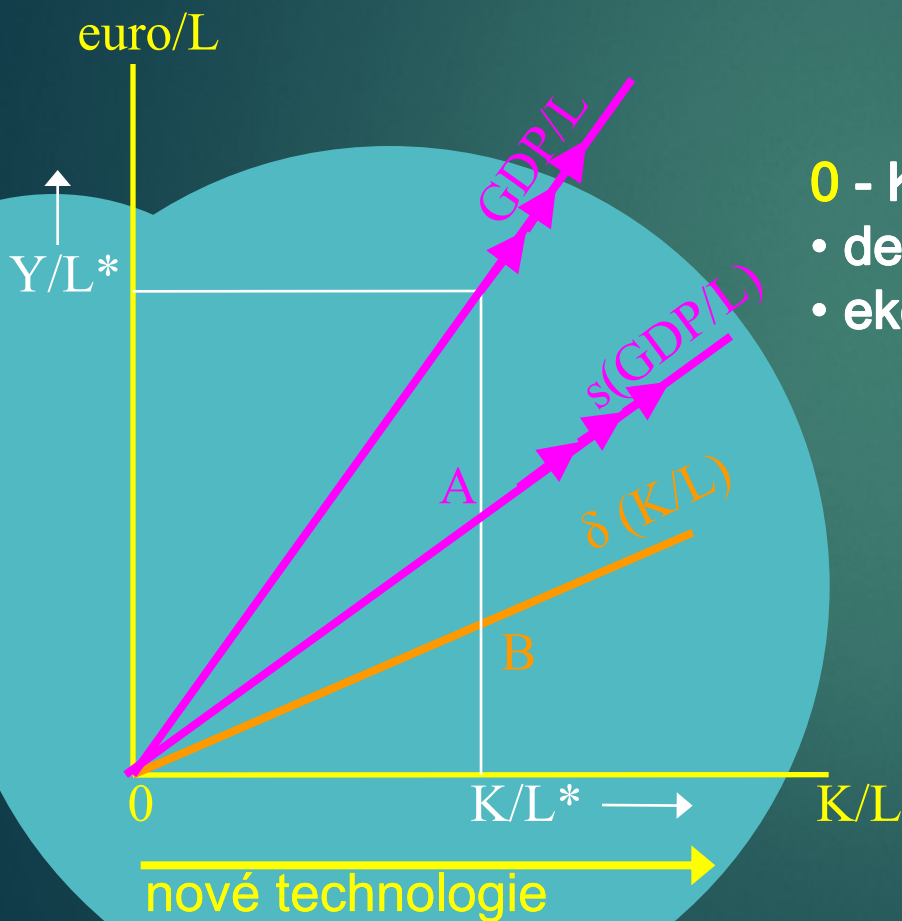
s = konst. část GDP → s(GDP/L)

■ = konst. část K → delta(K/L)

Solow diagram – analýza LR růstu

0 - K/L^* - ...

- depreciace < nové technologie
- ekonomický růst

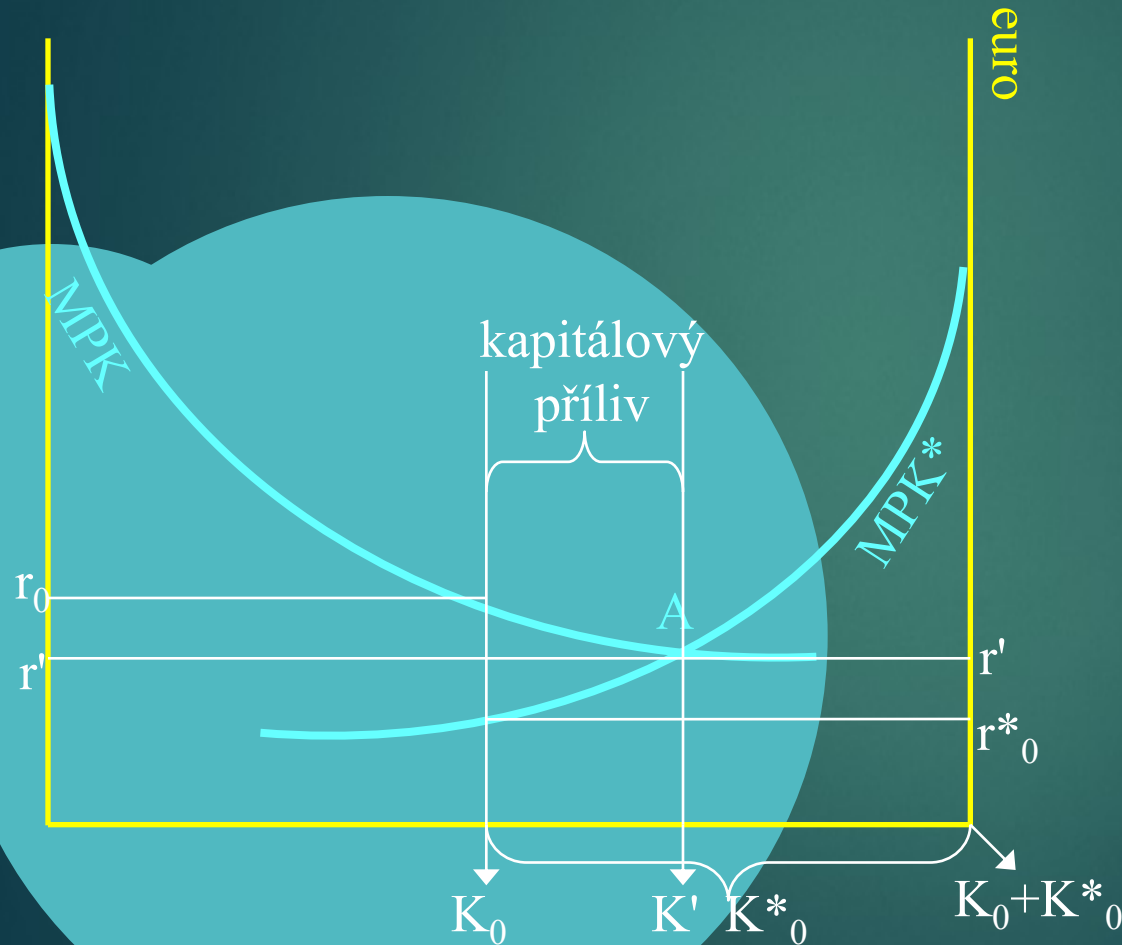
↑ technologií zabezpečí LR
růst

Integrace kapitálových trhů

- ▶ základy v Římské smlouvě $\Rightarrow$ mnoho výjimek (snaha vlád zamezit přesunům kapitálu)
- ▶ reálně dosaženo až po aplikaci Jednotného evropského aktu
- ▶ ekonomická opodstatněnost $\Rightarrow$ $\uparrow$ kapitálové mobility
= $\uparrow$ alokační efektivity

Integrace kapitálových trhů

27

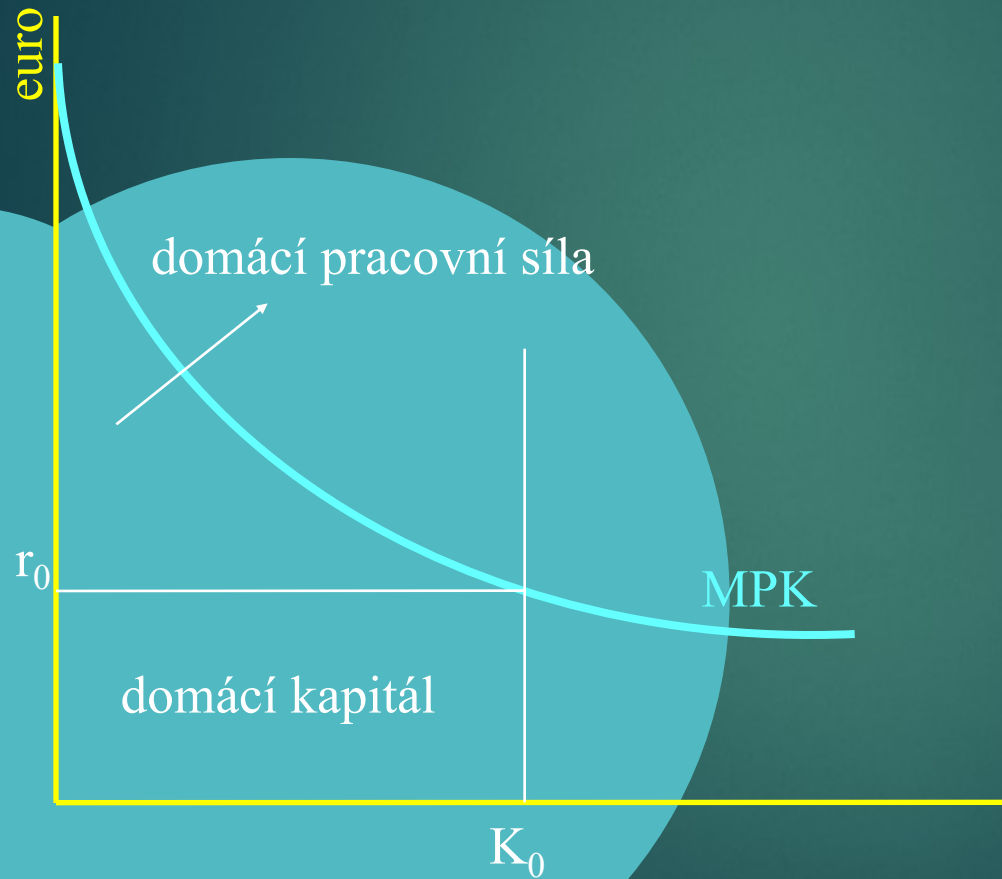
před integrací

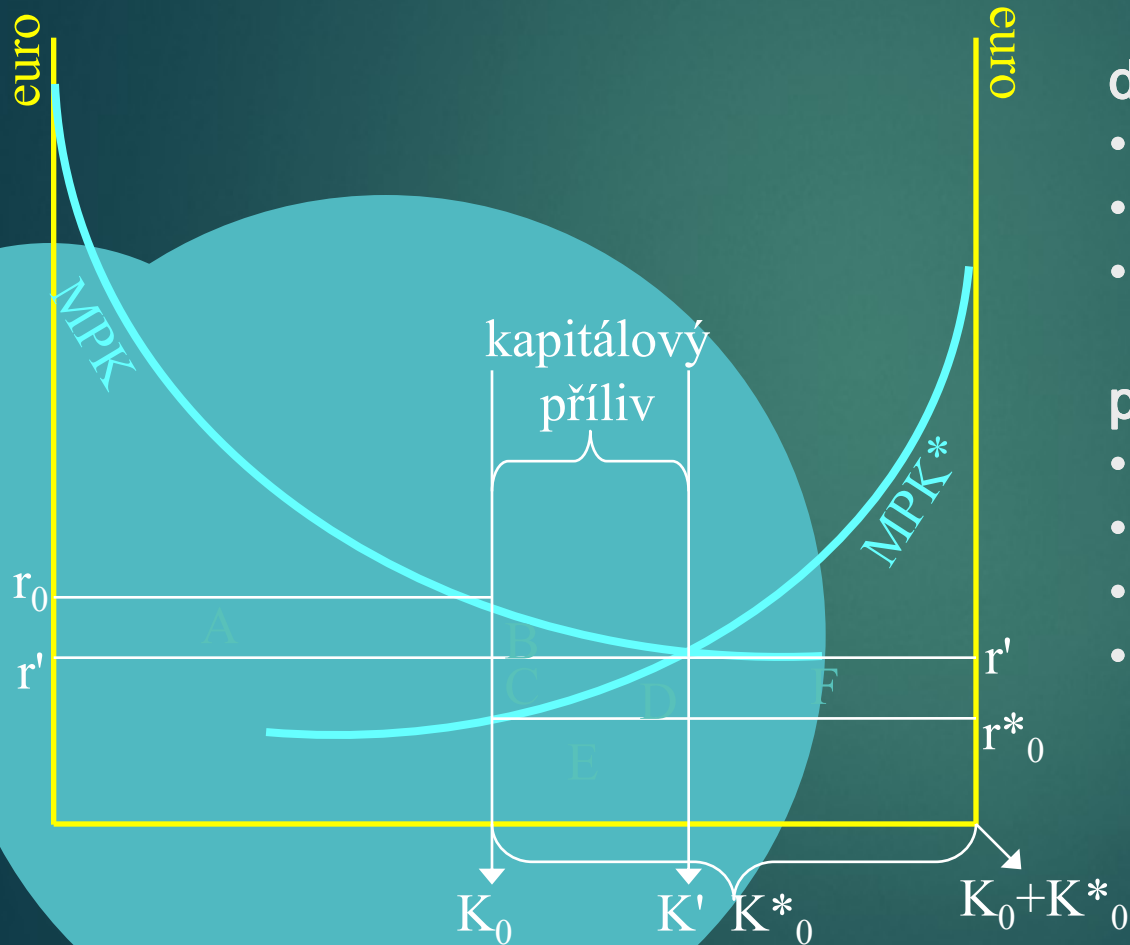
- doma: r_0, K_0
- partner: r^*_0, K^*_0

po integraci

- doma: r', K'
- partner: $r', K^*_0 - (K' - K_0)$

Rozdělení bohatství mezi VF

doma (H)

- ztráta: $-A$ (K_H)
- zisk: $+A+B$ (L)
- celkově: $+B$

partner (P)

- ztráta: $-F-D$ (L)
- zisk: $+F$ (K_P)
- zisk: $+C+D$ (K_H)
- celkově: $+C$

alokační efektivnosti

Schéma vlivu integrace na FDI

kapitálová integrace

rozšiřování technologií (FDI)

růst efektivnosti

růst výstupu, pokles ceny

všichni profitují

(příliv technologie do země neznamená odliv jinde)

Schéma integrace finančních trhů

integrace finančních trhů

lepší zprostředkování
diverzifikace portfolia

eliminace rizik

vyšší průměrná návratnost investic

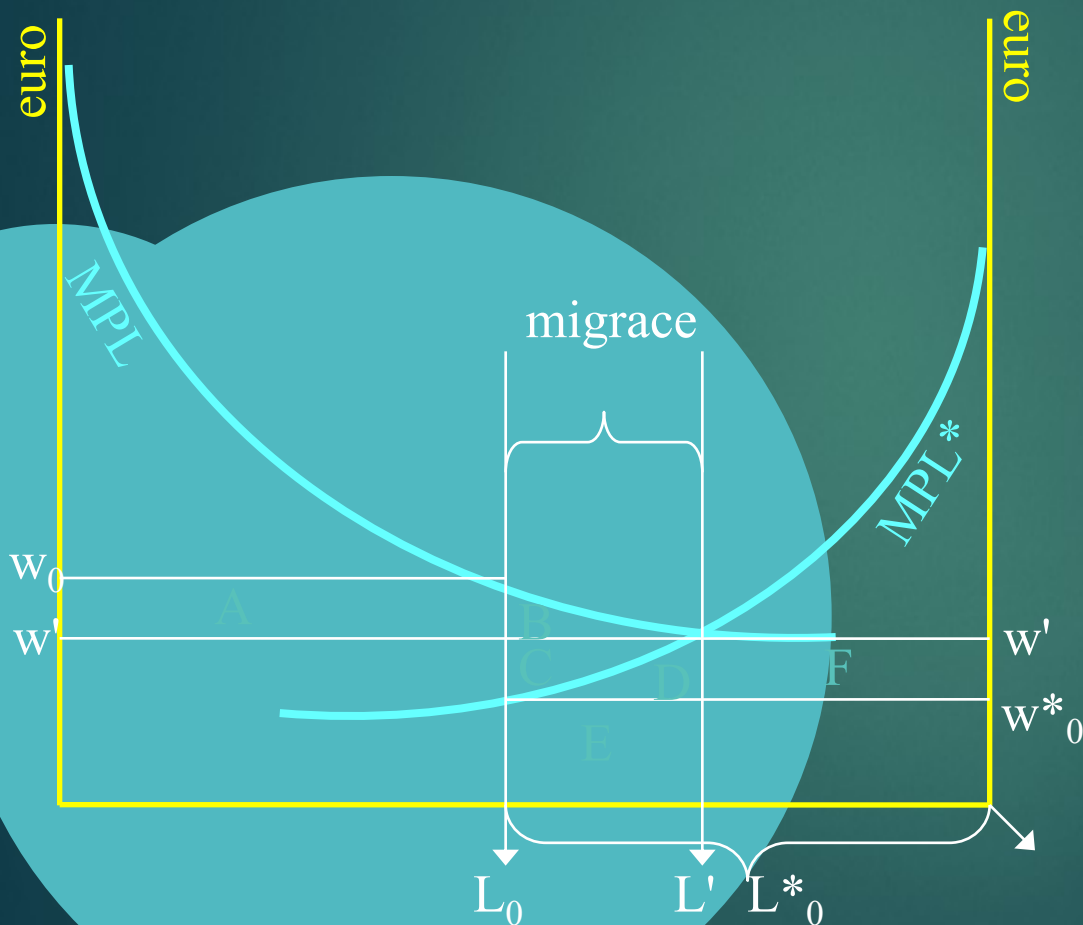
růst ochoty investovat

Integrace pracovního trhu

- ▶ základy v Římské smlouvě $\Rightarrow$ mnoho přechodných období
- ▶ ekonomická opodstatněnost $\Rightarrow$ $\uparrow$ mobility práce = $\uparrow$ alokační efektivity
- ▶ politická opodstatněnost $\Rightarrow$ promíchání národů = potlačení nacionalismu, pozvednutí evropanství

Analýza bohatství integrace práce

doma (H)

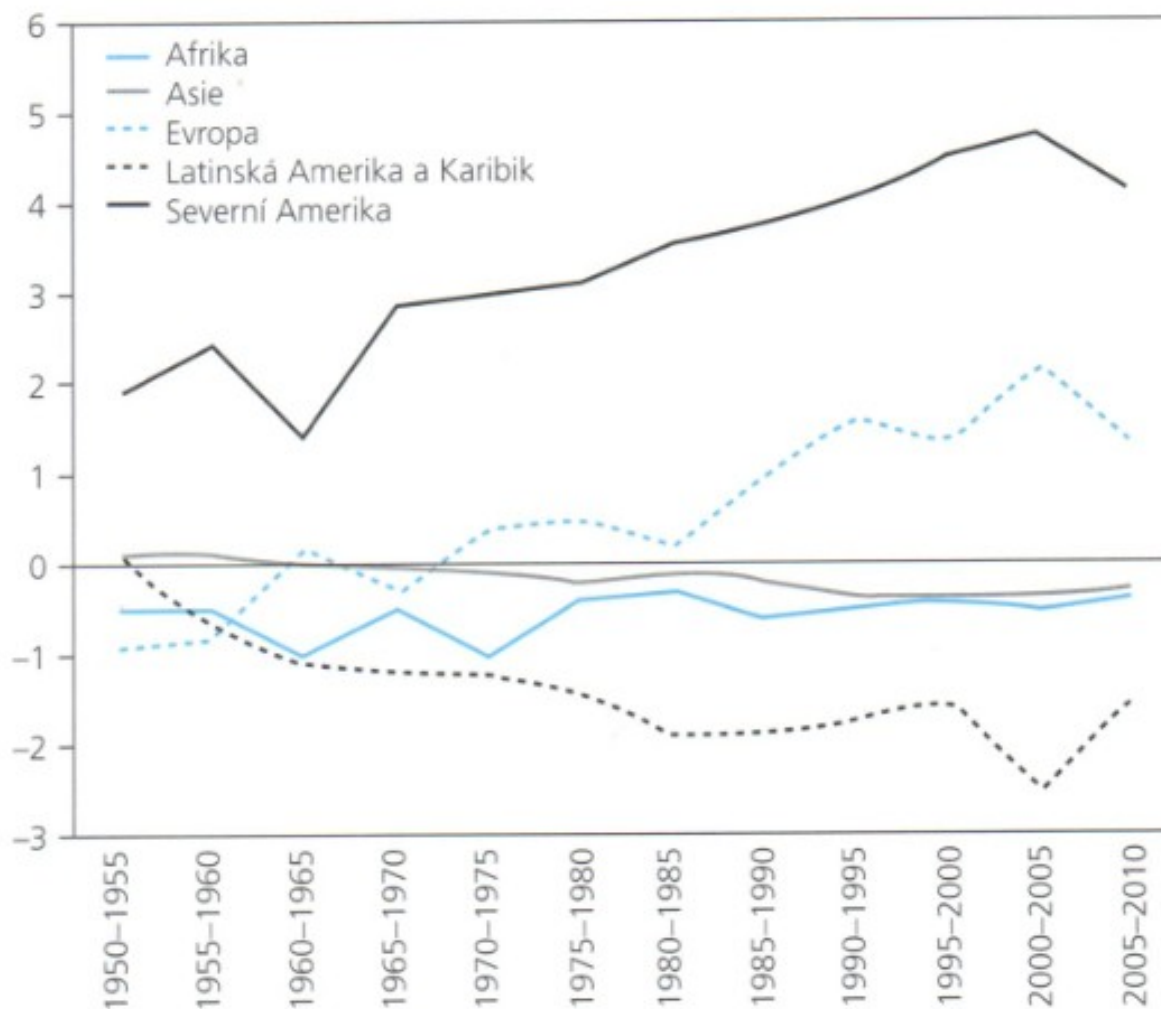
- ztráta: $-A$ (K)
- zisk: $+A+B$ (L_H)
- celkově: $+B$

partner (P)

- ztráta: $-F-D$ (L_P)
- zisk: $+F$ (K)
- zisk: $+C+D$ (L_H)
- celkově: $+C$

alokační efektivnosti

Migrace v Evropě

Obr. 8.11 Čistá míra migrace 1950-2010

34

Poznámka: Čistá míra migrace je poměrem počtu čistých migrantů ku místní populaci.

Zdroj: World Population Prospects, UN

Migrace v Evropě

- ▶ 40., 50., 60 léta
  - ▶ ekonomický růst, plná zaměstnanost
  - ▶ imigrace: Švédsko, Švýcarsko, EEC6 bez Itálie
  - ▶ emigrace: Itálie, Portugalsko, Turecko
- ▶ 70. léta
  - ▶ slumflace, nárůst nezaměstnanosti
  - ▶ omezení migrace
- ▶ 80. léta
  - ▶ obnovení ekonomického růstu
  - ▶ imigrace: EEC
  - ▶ emigrace: africké státy

migrace souvisí více s
ekonomickými výsledky než s
evropskou integrací

Imigrace před a po rozšíření na EU 25

Tab. 8.3 Čistá imigrace před rozšířením a po něm (tisíce lidí)

	Belgie	Dánsko	Německo	Irsko	Řecko	Španělsko	Francie	Itálie
1997–2003	164	71	1146	193	302	2596	853	1197
2004–2007	202	42	237	245	162	2558	358	1753
	Lucembursko	Nizozemsko	Rakousko	Portugalsko	Finsko	Švédsko	Velká Británie	Celkem EU 15
1997–2003	27	266	164	344	32	143	924	6522
2004–2007	12	-60	179	131	40	157	842	5557
	Bulharsko	Česká republika	Estonsko	Kypr	Lotyšsko	Litva	Maďarsko	
1997–2003	-213	32	-14	41	-33	-96	97	
2004–2007	-1	174	1	52	-5	-28	71	
	Malta	Polsko	Rumunsko	Slovinsko	Slovensko			
1997–2003	17	-497	-592	18	-14			-186
2004–2007	7	-79	-23	29	17			262

Zdroj: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, © Evropská unie, 1995–2013

Poznámka: Kladné číslo znamená čistou imigraci, záporné číslo čistou emigraci.

Migrace v roce 2012

Imigranti - substituty a komplementy L_H

- ▶ substituty
  - ▶ např.: nekvalifikovaní imigranti k domácím nekvalifikovaným pracovníkům
- ▶ komplementy
  - ▶ např.: domácí vedoucí výroby k nekvalifikovaným imigrantům

Vzdělanost a kvalifikovanost imigrantů (2005)

	Overall EU employed	Immigrant workers from:		
		EU15	EU10	Outside EU
Education				
Low	27	15	15	36
Medium	47	41	63	40
High	26	44	22	23
Occupation				
High-skilled white collar	40	55	16	20
Low-skilled white collar	26	24	28	25
Skilled manuals	25	12	27	21
Elementary tasks	10	9	30	35

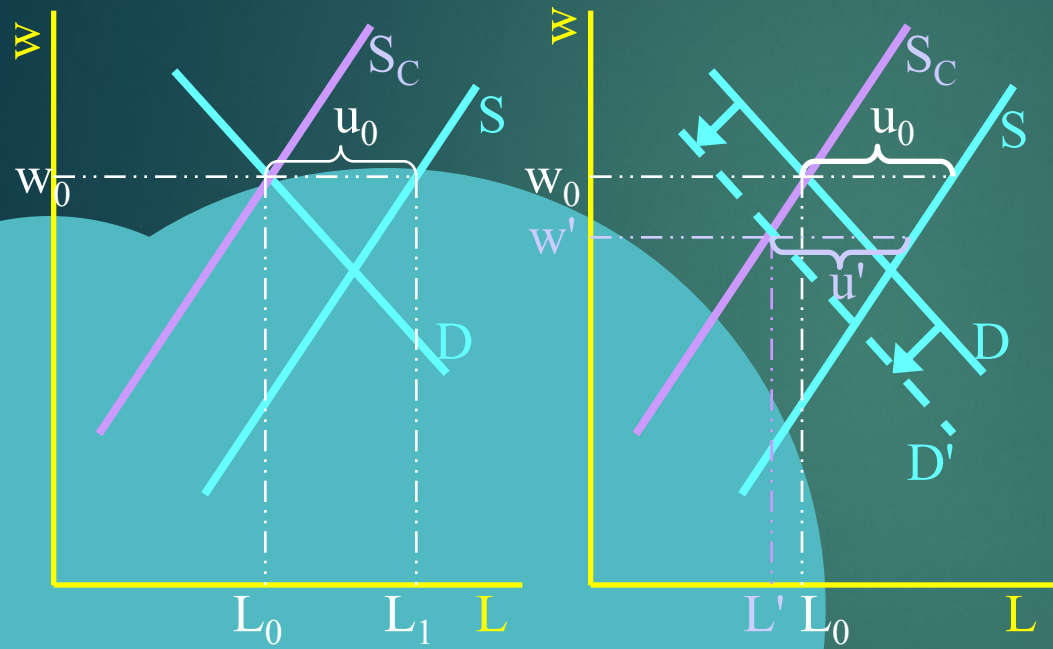
- imigranti z EU 15 – vzdělanější, obsazují kvalifikovanější místa než domácí pracovníci
- imigranti mimo EU – méně vzdělaní, obsazují málo placená a nekvalifikovaná místa
- imigranti z EU 10 (nové členské země z roku 2004) – kombinace obou

Migrace a trh práce

- ▶ imigranti tvoří substituty k domácí L
  - ▶ vysoké mzdy domácích pracovníků v odvětví $\Rightarrow$ příliv imigrantů $\Rightarrow$ $\downarrow$ mezd v odvětví $\Rightarrow$ expanze odvětví $\Rightarrow$ $\uparrow D_L$ komplementárních pracovníků
- ▶ imigranti tvoří komplementy k domácí L
  - ▶ nedostatek pracovníků v odvětví $\Rightarrow$ příliv imigrantů $\Rightarrow$ expanze odvětví $\Rightarrow$ $\uparrow D_L$ po všech pracovnících

Analýza nezaměstnanosti a migrace

na U mají vliv odbory $\Rightarrow$
 nepružnosti mezd, nikoliv
 imigranti

výchozí stav

- S, D
- $u = 0$

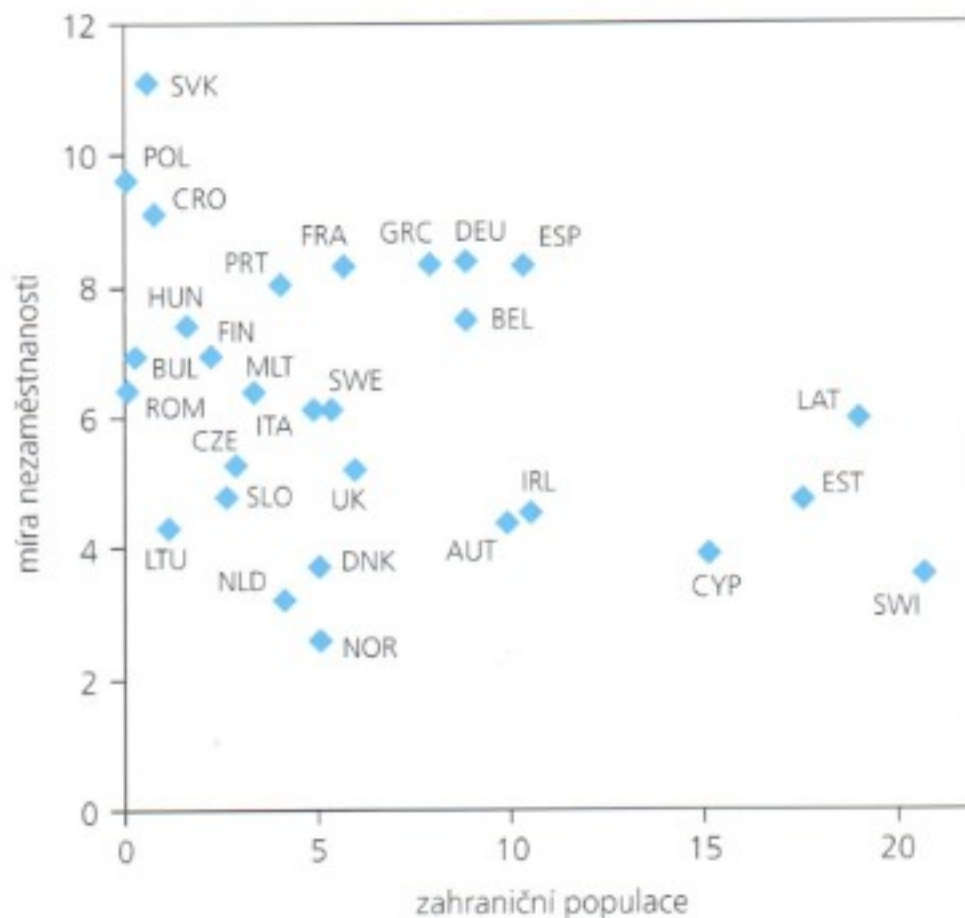
zásah odborů

- S_C , D $\square_0$
- $u = u_0$

imigrace

- S_C , D, $\square_{w'}$
- $u = u'$

Nezaměstnanosti a migrace (2007)

Obr. 8.15 *Zahraniční populace a nezaměstnanost, 2007*

Poznámka: Zahraniční populace jako procento celkové populace a míra nezaměstnanosti

Zdroj: AMECO, Evropská komise a Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, © Evropská unie, 1995–2013

Migrace a empirická data

- ▶ $\uparrow S_L$ o 1% díky migraci $\Rightarrow \uparrow \downarrow w$ o 0,3% - 1%
- ▶ imigranti $\Rightarrow \downarrow L_H$ (substituty)
imigranti $\Rightarrow \uparrow L_H$ (komplementy)
- ▶ migranti nemají vliv na L_H